

Biuletyn Informacyjny

Maj 2016

Wydawca: Ambasada Japonii w Polsce

Edukacja w Japonii

Szkolnictwo w Japonii

Podział szkół podstawowych i średnich:

- szkoła podstawowa (*shōgakkō*) 6 lat
- gimnazjum (*chūgakkō*) 3 lata
- liceum (*kōtōgakkō*) 3 lata

Główne typy uczelni wyższych:

- uniwersytety (*daigaku*) 4 lata (podstawowe studia)
- dwuletnie policealne (*tanki daigaku*) 2 lata

* W Japonii istnieje obowiązek szkolny i obejmuje on etap do gimnazjum włącznie. Jednakże odsetek uczniów kontynuujących naukę w szkołach ponadgimnazjalnych wynosi niemal 100%!

Rozpoczęcie roku szkolnego i akademickiego: 1 kwietnia

Wakacje letnie

Szkoły

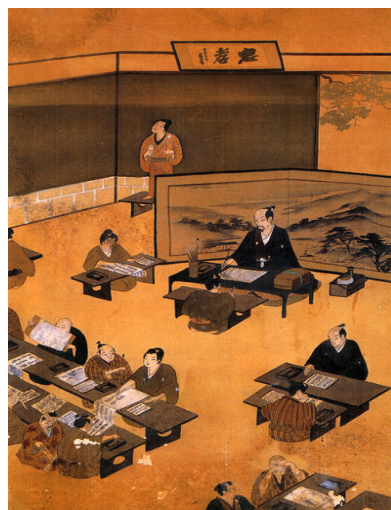
20 lipca – 31 sierpnia

Termin może różnić się w zależności od regionu, np. na zimniejszym Hokkaido letnie wakacje są krótsze, nie do końca sierpnia, ale za to jest więcej wolnych dni na przełomie roku – od końca grudnia do połowy stycznia.

Uczelnie wyższe

Terminy różnią się w zależności od uniwersytetu. Bardzo często rozpoczynają się na przełomie lipca i sierpnia, a trwają do końca września

Pierwsze szkoły powstały w **VII w.** i swym zasięgiem objęły przede wszystkim dwór cesarski i arystokrację. Ośrodkami nauczania stały się świątynie buddyjskie, zaś mnisi pełnili funkcję nauczycieli. Uczono kaligrafii, poezji i filozofii. Na kartach historii zapisało się kilku mnichów, którzy podróżowali po kraju i szerzyli oświatę również wśród zwykłych ludzi.

W **XVII w.** otwierano coraz więcej szkół dla dzieci spoza arystokracji i warstwy wojowników (*terakoya*, czyli szkoły przyświątynne), prowadzonych przez mnichów, które z czasem zostały wyłączone spod jurysdykcji świątyń.

Od **XII w.**, kiedy znaczącą siłą w kraju stała się klasa wojowników, zaczęły powstawać także szkoły przeznaczone dla edukacji tej grupy społecznej.

W **XVI w.** przybyli do Japonii pierwsi misjonarze chrześcijańscy i założyli wiele szkół, głównie na południowej wyspie Kiusiu, gdzie nauczali religii, czytania i arytmetyki.

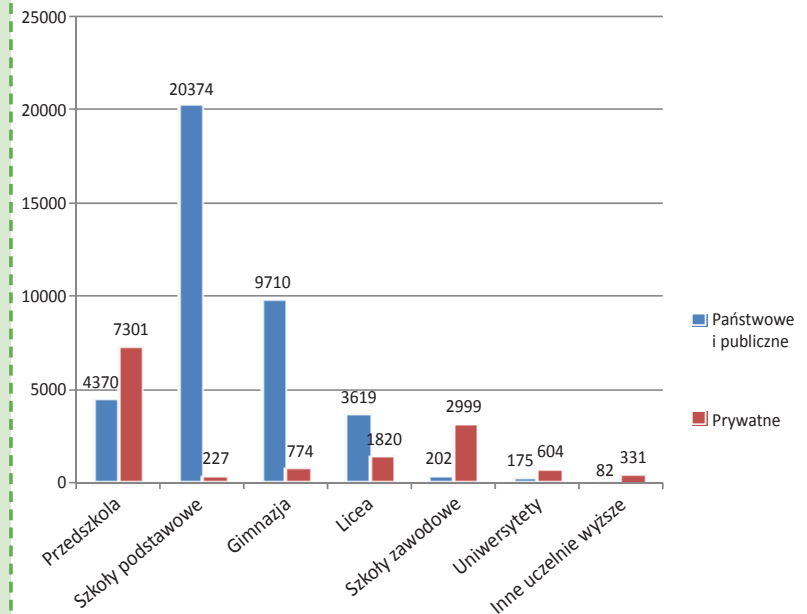
Liczba szkół i uczelni wyższych (2015 r.)

Podział szkół i uczelni wyższych ze względu na podmiot zarządzający:

- państwowe (władze centralne)
- publiczne (władze i organizacje lokalne)
- prywatne

Opłaty:

- państwowe i publiczne szkoły podstawowe i gimnazja są bezpłatne
- nauka w liceach jest dofinansowywana przez państwo
- wszystkie szkoły prywatne są płatne
- czesne obowiązuje na wszystkich uczelniach wyższych;

Źródło: Urząd Statystyczny Japonii

W następnym okresie, **Meiji (1868-1912)**, powstały podwaliny pod nowoczesny system edukacji. Japonia nawiązała w tym czasie kontakty międzynarodowe na niespotykaną dotąd skalę. Między innymi w zakresie edukacji zaczerpnęła z wiedzy i doświadczeń państw europejskich i USA. Nowoczesny, ogólnokrajowy system oświaty został wprowadzony w 1872 r., kiedy to w całej Japonii powstały państwowe szkoły podstawowe i średnie. W 1886 r. wprowadzono obowiązek nauki szkolnej dla dzieci przez 3-4 lata.

W 1900 r. wprowadzono powszechne obowiązkowe i bezpłatne nauczanie, przedłużone w 1908 r. do 6 lat.

Po II wojnie światowej okres nauki został przedłużony do obecnie obowiązujących 9 lat (szkoła podstawowa i gimnazjum).

W okresie **Edo (1600-1868)**, zwłaszcza w jego drugiej połowie, nastąpił dynamiczny rozwój szkolnictwa. Powstawały duże szkoły prowadzone przez administrację lokalną dla wojowników, w których nauczano przede wszystkim klasyki chińskiej i filozofii, a także prywatne szkoły w miastach i wsiach dla dzieci z pozostałych warstw społecznych, gdzie uczono przede wszystkim czytania, pisania i liczenia. Z kolei władza centralna, sprawowana przez ród wojowników Tokugawa, miała pod swoją jurysdykcją szkoły wyższe. Dostęp do nauki podstawowej był powszechny i pod koniec okresu Edo bardzo duży odsetek Japończyków potrafił czytać i pisać.

Charakterystyka poszczególnych etapów edukacji

Kiyomi, córka Japończyka i Polki, opowiada o różnicach między szkołą japońską a polską:

Myślę, że można wykazać kilka podstawowych różnic w życiu szkolnym w Japonii i w Polsce. W japońskiej szkole dużą większą niż w Polsce uwagę przywiązuje się do takich przedmiotów jak muzyka, plastyka i wychowanie fizyczne. Jako uczennica brałam udział w występach klasowych: grałam na harmonijce, akordeonie, pianinie i bębnach japońskich, chociaż nie jestem w tym wcale dobra. Chodziłam do zwykłej publicznej szkoły. Częstym obowiązkowym instrumentem w podstawówce i gimnazjum jest flet prosty i z niego trzeba zdawać egzaminy. Na plastyce zrobiłam kiedyś pałeczki z bambusa i drzeworyty, a na WF-ie jeździłam na rowerze jednokołowym. Podczas dnia sportu tworzyliśmy z innymi uczniami piramidę, więc były to prawie akrobacje.

Szkoła podstawowa

Rok szkolny podzielony jest na trzy trymestry. Pierwszy trwa od kwietnia do lipca, drugi od września do grudnia, a trzeci od stycznia do marca. Między pierwszym a drugim trymestrem wypadają letnie wakacje, które trwają ok. 1,5 miesiąca. Kolejna przerwa, ferie zimowe, zaczyna się wraz z końcem drugiego trymestru i trwa ok. 2 tygodnie, podobnie jak ferie wiosenne, przypadające pomiędzy końcem i początkiem roku szkolnego. W zimniejszych rejonach Japonii ferie zimowe są trochę dłuższe, a wakacje letnie - krótsze.

Kiyomi: Wakacje dla japońskich uczniów nie są takim beztróskim czasem, gdyż powszechną praktyką jest zadawanie prac domowych do odrobienia w czasie wolnych dni. Ważnym elementem życia szkolnego są relacje między uczniami z różnych roczników: starsi uczniowie to sempai, a młodszy - kohai. Ci drudzy zwracają się do starszych kolegów z większym szacunkiem niż do swoich rówieśników.

Przedszkole

W Japonii funkcjonuje prawie 12 tys. przedszkoli (dane z 2015 r.), które podlegają Ministerstwu Edukacji, Kultury, Sportu, Nauki i Technologii. Uczęszczają do nich dzieci od trzeciego do piątego roku życia. Podobnie jak szkoła podstawowa, gimnazjum liceum i studia, przedszkole jest w Japonii uważane za etap edukacji szkolnej, jednak uczęszczanie do niego nie jest obowiązkowe. Dzieci poznają podstawowe zagadnienia z zakresu zdrowia, komunikacji i otaczającego środowiska.

Oprócz przedszkoli istnieje także ponad 22 tys. placówek opiekuńczo-wychowawczych (dane z 2014 r.), stworzonych z myślą o rodzicach pracujących. Placówki te podlegają Ministerstwu Zdrowia, Pracy i Opieki Społecznej i są do nich przyjmowane także dzieci poniżej 1 roku życia.

Kiyomi: W Japonii funkcjonuje system dyżurów szkolnych: począwszy od szkoły podstawowej, skończywszy na liceum, każdego dnia wyznaczani są uczniowie, którzy pomagają przy podawaniu posiłków i sprzątaniu. Wygląda na to, że w Japonii uczymy się sprzątać przez 12 lat ☺

Dodatkowo w japońskiej szkole nauczyciele do uczniów, a także uczniowie między sobą, zwracają się w sposób trochę bardziej formalny niż w Polsce.

Jeśli do przeprowadzenia zajęć nie jest potrzebne specjalne wyposażenie sali (jak w przypadku np. muzyki), zajęcia prowadzone są w jednej sali lekcyjnej i trwają 45 minut. W jednej klasie uczy się ok. 40 uczniów (dla pierwszych klas górny limit to 35 osób). Uczniowie pierwszej i drugiej klasy uczą się głównie języka ojczystego, arytmetyki, muzyki i plastyki. W czwartej klasie dochodzą dodatkowo wiedza o społeczeństwie i nauki ścisłe, a w piątej język angielski. Ważną częścią życia szkolnego jest przynależność do kółek zainteresowań, które odbywają się również w ramach zajęć. Popularne są: plastyka, modelarstwo, muzyka, zajęcia teatralne, język angielski, *shōgi* (japońskie szachy), informatyka oraz kluby sportowe. W większości szkół podstawowych uczniom zapewniane są obiady, które jadane są wraz z wychowawcą w sali lekcyjnej.

Gimnazjum

Nauka w gimnazjum trwa trzy lata i, tak jak w szkole podstawowej, jest obowiązkowa. W większości szkół prywatnych i państwowych oraz w części publicznych obowiązkowe są egzaminy wstępne. Ważnym elementem życia szkolnego jest uczestnictwo w kołach zainteresowań.

Przedmioty szkolne obejmują język ojczysty, historię, geografę, wiedzę o społeczeństwie, matematykę, biologię, chemię, fizykę, geografę, informatykę, język angielski, muzykę, sztukę, wychowanie fizyczne, zajęcia praktyczno-techniczne, higienę, przygotowanie do życia w rodzinie. Wraz z końcem każdego semestru uczniowie zdają egzaminy sprawdzające, których wyniki brane są pod uwagę przy rekrutacji do liceum. W związku z tym uczniowie poświęcają dużo czasu i wysiłku na naukę. Pobierają również indywidualne lekcje bądź uczęszczają do popołudniowych szkół przygotowawczych (*juku*), gdzie poszerzają wiedzę zdobytą w szkole.

Kiyomi: W wielu japońskich szkołach jest obowiązek noszenia mundurków. Kolory i kroje są różne w zależności od szkoły. Wspomina się je z sentymentem długo po ukończeniu szkoły. Większość dziewczyn marzy o mundurkach marynarskich, właśnie o takich, jakie nosiła Czarodziejka z Księżyca. Mundurki dotyczą głównie szkół gimnazjalnych i licealnych, ale bywają też prywatne przedszkola i podstawówki z mundurkami. Mówiąc o mundurkach nasuwa się skojarzenie dyscypliny, lecz bywają sytuacje, w których młodzież przerabia je na swoje sposoby i nie przestrzega zasad, aby w ten sposób wyrazić bunt. Jednak nie w każdym przypadku. Chodziłam do wyjątkowo restrykcyjnego liceum, gdzie każdego dnia przed bramą stały panie, które sprawdzały, czy mundurki nie są przerobione i czy spódniczki mają odpowiednią długość.

Kiyomi: Japońska szkoła różni się od polskiej także tym, że w Japonii nie mamy lektur obowiązkowych. Ponadto dużo czasu musimy poświęcić na naukę pisma, na które składa się kilka tysięcy ideogramów. Nawet w liceum dochodzą nam wciąż nowe znaki i mamy cały czas z nich testy.

Liceum

Absolwenci gimnazjum nie są objęci obowiązkiem szkolnym, jednakże przeważająca większość kontynuuje edukację w liceum lub technikum. Nauka w liceum trwa 3 lata, natomiast w technikum 5 lat.

Liceum to przede wszystkim czas przygotowań do egzaminów wstępnych na studia. Uczniowie wkładają wiele wysiłku w przygotowanie do zajęć, a po lekcjach wielu z nich uzupełnia wiedzę z lekcji w specjalnych szkołach przygotowawczych *yobikō*.

Podobnie jak w przypadku gimnazjum, prócz nauki życie szkolne koncentruje się wokół działalności kół zainteresowań. Powszechną praktyką jest kontynuacja działalności w tym samym kółku, do którego należało się w gimnazjum.

Photo/AFLO

Uczelnie wyższe

Na uczelniach wyższych w Japonii uczy się obecnie ok. 3 milionów studentów. Mają oni do dyspozycji państwowe, publiczne i prywatne uniwersytety. Najliczniejsze są uniwersytety prywatne i to właśnie tam studiuje najwięcej osób. Warunkiem przyjęcia na studia jest pomyślne przejście procesu rekrutacji. W Japonii obowiązuje egzamin centralny, po którym na niektórych uczelniach podchodzi się jeszcze do egzaminu wstępnego. Osoby aplikujące na prywatne uniwersytety zdają zwykle tylko jeden egzamin. Poziom trudności egzaminów różni się w zależności od uczelni, ale w większości przypadków jest on bardzo wysoki i wymaga znajomości zagadnień z różnych dziedzin. Dla niektórych uczniów wiedza wyniesiona z lekcji może okazać się niewystarczająca, dlatego wielu z nich po szkole uczęszcza do specjalnych szkół przygotowawczych *yobikō*. Wybór uniwersytetu jest dla licealistów ważną decyzją, dlatego uczniowie, którym nie powiodło się na egzaminach, mając do wyboru inną uczelnię lub ponowne podejście do egzaminów, często wybiera tę drugą opcję. Takie osoby, które robią sobie „rok przerwy” i całą uwagę skupiają na ponownym przygotowaniu do egzaminów wstępnych, nazywane są *rōninami* (*rōnin* to pojęcie oznaczające samuraja bez suwerena).

Ranking 10 najlepszych japońskich uczelni

1. Tokyo University
2. Kyoto University
3. Tohoku University
4. Tokyo Institute of Technology
5. Osaka University
6. Nagoya University
7. Hokkaido University
8. Kyushu University
9. Tokyo Medical and Dental University
10. Tokyo Metropolitan University

Źródło: The Times Higher Education World University Ranking 2015-2016

sekcji i kół zainteresowań. Popularne są sekcje sportowe (np. pływacka, piłki nożnej, tenisa, koszykówki), muzyczne (zespoły, chóry), kółka językowe, sztuk tradycyjnych itp. Wstąpienie do takiego koła pozwala na poznanie ludzi o podobnych zainteresowaniach, nawiązanie przyjaźni, a także udział w konkursach i zawodach międzyuczelnianych.

Japoński kalendarz akademicki obfituje w wiele ciekawych wydarzeń, takich jak dzień sportu czy juwenalia (*gakuen-sai*). W przygotowania do nich zaangażowani są niemal wszyscy studenci. Dla członków sekcji i kół zainteresowań jest to znakomita okazja do zaprezentowania swoich umiejętności i przyciągnięcia nowych chętnych. W zależności od wielkości uniwersytetu, taki festiwal może trwać nawet kilka dni, a w czasie jego trwania kampus odwiedzany jest licznie również przez licealistów zainteresowanych daną uczelnią.

Rok akademicki na japońskim uniwersytecie rozpoczyna się w kwietniu, a kończy w połowie lutego. Na większości kierunków (z wyjątkiem medycznych, które są o dwa lata dłuższe), studia trwają 4 lata i tylko ok. 10% studentów, głównie tych, którzy planują karierę naukową, kontynuuje naukę na dwuletnich studiach magisterskich. Warunkiem ukończenia szkoły jest zebranie odpowiedniej ilości punktów oraz, w większości przypadków, obrona pracy dyplomowej lub projektu badawczego. Studenci medycyny, farmacji i prawa kończą studia przystąpieniem do egzaminu państwowego, którego zdanie równa się otrzymaniu kwalifikacji zawodowych.

Studia dla Japończyków to czas spędzony nie tylko na nauce, ale również na rozwijaniu umiejętności i zdobywaniu nowych doświadczeń. Ważnym elementem życia studenckiego jest przynależność do uczelnianych

Juwenalia na Uniwersytecie Tsukuba ©University of Tsukuba

Innym ważnym elementem życia codziennego japońskiego studenta jest praca dorywcza (*baito*). Pozwala ona podreperować trochę studencki budżet (stawka godzinowa wynosi ok. 30-40 złotych), a także nawiązać nowe znajomości oraz zdobyć doświadczenie. Najzdolniejsi studenci udzielają korepetycji, inni natomiast pracują jako sprzedawcy, głównie w sklepach spożywczych i odzieżowych, lub jako kelnerzy w restauracjach i barach.

Wraz z rozpoczęciem semestru jesienno na 3. roku studiów młodzi Japończycy skupiają większość swojej uwagi na poszukiwaniu pracy (*shūkatsu*). Uczęszczają na różnego rodzaju spotkania organizacyjne do wybranych firm, na których dowiadują się szczegółów na temat ofert i rekrutacji. Zwyczajowo składa się ona z kilku etapów: złożenia aplikacji, egzaminu pisemnego i rozmów kwalifikacyjnych. Cały proces poszukiwania pracy, począwszy od

spotkań organizacyjnych, aż do akceptacji kandydata, trwa ok. 10-12 miesięcy. Co roku ok. 70% studentów 4. roku otrzymuje oficjalne zawiadomienie o przyjęciu do firmy i rozpoczyna pracę w kwietniu zaraz po zakończeniu studiów. Ze względu na to, że firmy często faworyzują osoby świeżo po studiach, studenci, którzy nie zostali przyjęci do wybranych firm, powtarzają ostatni rok, aby spróbować swoich sił ponownie.

Studenci, którzy pomyślnie przeszli przez żmudny i długi proces poszukiwania pracy, mogą skupić się już jedynie na przygotowaniach do zakończenia studiów. Po napisaniu pracy dyplomowej ustalany jest termin obrony, który zwykle przypada na połowę lutego. Miesiąc później, w połowie lub pod koniec marca, na każdym uniwersytecie odbywa się uroczysta ceremonia ukończenia studiów. Na tą okazję absolwentki zakładają tradycyjne japońskie stroje - *hakama*, a absolwenci garnitury. Po oficjalnej części ceremonii następuje mniej oficjalne spotkanie w gronie profesorów oraz kolegów i koleżanek z seminarium.

Współpraca międzynarodowa

W ostatnich latach japońskie uniwersytety intensywnie rozwijają współpracę z uczelniami z całego świata. Co roku wzrasta liczba umów dwustronnych, dzięki którym liczba studentów zagranicznych w Japonii systematycznie rośnie – obecnie jest ich ponad 100 tys. Największe japońskie uniwersytety: Tohoku University, University of Tsukuba, University of Tokyo, Nagoya University, Kyoto University, Osaka University, Kyushu University, Keio University, Sophia University, Meiji University, Waseda University, Doshisha University i Ritsumeikan University oferują także programy studiów licencjackich i magisterskich w całości w języku angielskim w ramach projektu Global 30. Szacuje się, że w ramach programu studiuje w Japonii ponad 20 tys. cudzoziemców. Ponadto, także coraz więcej japońskich studentów wyjeżdża na zagraniczne programy wymian studenckich i staże, dzięki którym zdobywają cenne doświadczenia i uczą się języków obcych. Co roku takich osób jest ok. 65 tys. Zdobyta wiedza, doświadczenia i kontakty mogą być dla nich atutem podczas późniejszego poszukiwania pracy. Oferta stypendialna do Japonii dla obywateli Polski znajduje się na kolejnej stronie.

10 najpopularniejszych krajów wśród japońskich stypendystów

1. Stany Zjednoczone
2. Kanada
3. Wielka Brytania
4. Australia
5. Korea Południowa
6. Chiny
7. Niemcy
8. Francja
9. Tajlandia
10. Tajwan

Źródło: MEXT (2013)

Oferta stypendialna

Za pośrednictwem Ambasady Japonii można się starać o uczestnictwo w kilku rodzajach programów. Wymagane dokumenty, terminy naboru i wylotu do Japonii różnią się w zależności od programu. Dodatkowe informacje na stronie www.pl.emb-japan.go.jp/kultura/edukacja.html.

(1) Program studiów licencjackich

Stypendium przeznaczone jest dla osób w wieku 16-21 lat (dokładne graniczne daty urodzenia są podawane co roku podczas rekrutacji), posiadających wykształcenie średnie. Uczestnicy programu przez rok odbywają kurs przygotowawczy z języka japońskiego w Japonii, a następnie przez 4 lata uczęszczają na zajęcia na japońskim uniwersytecie. Po zakończeniu nauki otrzymują tytuł licencjata.

Rekrutacja rozpoczyna się co roku w kwietniu-maju. Egzaminy pisemne i rozmowy kwalifikacyjne odbywają się w okolicach czerwca w Ambasadzie Japonii. Wyjazd do Japonii następuje na początku kwietnia następnego roku.

(2) Stypendium do szkół zawodowych

Stypendium przeznaczone jest dla osób w wieku 16-21 lat (dokładne graniczne daty urodzenia są podawane co roku podczas rekrutacji), posiadających wykształcenie średnie. Uczestnicy programu przez rok odbywają kurs przygotowawczy z języka japońskiego w Japonii, a następnie przez 2 lata kształcą się w wybranej przez siebie specjalizacji.

Rekrutacja rozpoczyna się co roku w kwietniu-maju. Egzaminy pisemne i rozmowy kwalifikacyjne odbywają się w okolicach czerwca w Ambasadzie Japonii. Wyjazd do Japonii następuje na początku kwietnia następnego roku.

(3) Program dla badaczy języka i kultury japońskiej (nikkensei)

Program ten przeznaczony jest dla studentów licencjackich studiów japonistycznych w wieku poniżej 30 lat. Jego uczestnicy spędzają rok na japońskim uniwersytecie.

Rekrutacja rozpoczyna się zwykle w styczniu za pośrednictwem poszczególnych uczelni. Egzaminy pisemne odbywają się w lutym, zaś rozmowy kwalifikacyjne w marcu. Wyjazd do Japonii następuje zwykle we wrześniu lub październiku.

(4) Program studiów podyplomowych

Stypendium dla osób, które posiadają co najmniej tytuł licencjata oraz w dniu wyjazdu mają mniej niż 35 lat. Uczestnicy programu pobierają nauki na japońskim uniwersytecie przez okres 1,5 lub 2 lat.

Pierwszy etap rekrutacji odbywa się za pośrednictwem uczelni macierzystej oraz Biura Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej przy Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W sprawie terminów i procedur należy kontaktować się bezpośrednio z Biurem. Wybrane przez Biuro osoby podchodzą w okolicach czerwca do egzaminów pisemnych i rozmów kwalifikacyjnych w Ambasadzie Japonii. Wyjazd do Japonii następuje na początku kwietnia lub października następnego roku.

Więcej informacji o możliwościach studiowania w Japonii można znaleźć na stronie www.studyjapan.go.jp

Ambasada Japonii w Polsce
Wydział Informacji i Kultury

Al. Ujazdowskie 51, 00-536 Warszawa
www.pl.emb-japan.go.jp, e-mail: info-cul@wr.mofa.go.jp